

VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Hämeen ammattikorkeakoulun kirjallinen asiantuntijalausunto pyynnöstä

Kiitämme mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta. Toteamme kokonaisuuden olevan kunnianhimoinen – kuten pitääkin – ilmaston, luonnon monimuotoisuuden ja eriarvoisuuden näkökulmista. Toimintaohjelma on politiikkatasolla konkreettinen ja se tarjoaa lainsäädäntöön ja uusiin toimintamuotoihin liittyviä suuntaviivoja. Korkeakoulujen näkökulmasta selonteko avaa kansallisia ja kansainvälisiä tavoitteita toimintaansa ohjaamaan.

Tilannekatsaus ammattikorkeakoulujen näkökulmasta

Suomalaiset ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat nostaneet kestävän kehityksen edistämisen yhdeksi sektoreita yhdistäväksi teemaksi tuleville vuosille. Ammattikorkeakoulujen (Arene ry) ja yliopistojen (Unifi ry) rehtorineuvostot ovat laatineet asiaa koskevat sitoumukset jäsenilleen.

Ammattikorkeakoulut sitoutuvat kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelmaan (2020). Ohjelmassa todetaan mm. seuraavaa:

”Osaaminen on tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen suurin yksittäinen aikaansaava voima. Osaamisen ja osaajien tuottaminen on ammattikorkeakoulujen tapa tukea yhteiskunnan sekä työ- ja elinkeinoelämän kestävää ja vastuullista kehitystä. Vuositasolla 30 000 työmarkkinoille valmistuvalla osaajalla, 220 miljoonan euron tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) volyymillä sekä 9 500 henkilötyövuoden panoksella on valtava merkitys yhteiskunnan tulevaisuutta rakennettaessa. Ammattikorkeakoulujen kestävyys- ja vastuullisuustyötä ohjaa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kestävän kehityksen linjaukset.”

Ohjelma sisältää ammattikorkeakoulujen kestävän ja vastuullisen toiminnan periaatteet ja tavoitteet. Sitoumuksessa tunnistetaan tarpeet 1) kasvattaa ympäristökädenjälkeä eli tuottaa kestävyttä lisääviä ratkaisuja tutkimuksen, koulutuksen ja johtamisen kautta ja 2) pienentää kampusten ja

toiminnan aiheuttamaa ympäristöjalanjälkeä (mm. hiilineutraalisuustavoite vuoteen 2030 mennessä). Edistyksellisimmillä ammattikorkeakouluilla on jo ollut omat, tavoitteelliset kestävän kehityksen ohjelmansa. Tutkimustemme mukaan kestävyyttä edistäviä toimenpiteitä on korkeakouluissa tehty vaihtelevasti, niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin (Friman et. al. 2018, Journal of Cleaner Production).

Yhdymme selonteossa todettuihin kansallisiin haasteisiin kulutus- ja tuotantotapojen muutostarpeesta, ilmastotoimista, merien ja vesistöjen tilasta sekä muiden maiden tukemisesta Agenda 2030 -ohjelman toimeenpanossa. Näiden haasteiden ratkaisemisessa koulutuksen ja tutkimuksen (TKI) keinoin ammattikorkeakouluilla on osaamista. Lisäksi on tunnistettu ylläpitotoimintojen kestävän kehityksen potentiaali. Ammattikorkeakoulujen ketteryys ja kyvykkyys tuottaa hyödyllisiä ratkaisuja kohtuullisella aikajänteellä yhdessä yritysten ja yhteiskunnan kanssa mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen vuoteen 2030 mennessä.

Hämeen ammattikorkeakoulun yksityiskohtaiset huomiot selonteosta

Kommentoimme seuraavassa Agenda 2030 -toimintaohjelmaa ammattikorkeakoulutuksen ja TKI-toiminnan näkökulmista. Huomiot perustuvat laajaan asiantuntijajoukon näkemykseen. Tuomme sivistysvaliokunnan tietoon esimerkkeinä käytännön ratkaisuja, joita olemme omassa ammattikorkeakoulussa tehneet.

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta

Niin Suomessa kuin globaalisti työnteon mahdollistuminen on tärkeää köyhyyden torjunnassa. Työllistymisen edellytyksenä on riittävä koulutus, siihen liittyvä ohjaus ja monialainen toimintatapa. Useista kehittyvistä maista puuttuu kattava ammatillisen koulutuksen järjestelmä, mukaan lukien ammatillisesti orientoitunut korkeakoulutus ja opettajankoulutus. Kestävän kehityksen huomioiva koulutusmahdollisuuksien lisääminen, koulutuksen saavutettavuus ja laatu sekä työelämärelevanssi ovat keskeisiä keinoja köyhyyden poistamisessa. Ilman kestävän kehityksen huomioimista koulutuksen tason nousuun perustuva elintason kasvu voi tutkimuksen mukaan johtaa jopa paikallisiin konflikteihin ympäristönäkökulmien kanssa.

Hämeen ammattikorkeakoululla on hyviä näyttöjä useiden maiden koulutusjärjestelmien ja ammatillisen opettajankoulutuksen onnistuneesta kehittämisestä (HAMK Global Education). Tällä työllä on suuri merkitys kyseisten maiden hyvinvoinnille.

2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävä maataloutta

Agenda 2030 -ohjelman ruokaturvaan liittyvät tavoitteet on määritelty ruokajärjestelmän kautta, joka mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymisen. Globaalisti ruokaturvan parantaminen liittyy vahvasti koulutukseen ja naisten asemaan. Maataloustuotanto ja ruokaketju kehittyvät innovatiivisten, ratkaisuoitoituneiden ja yrittäjähenkisten asiantuntijoiden koulutuksen ja täydennyskoulutuksen kautta. Kestävyyden periaatteet tulisi sitoa osaksi laadukasta maataloutta ja ruokajärjestelmien sekä tasa-arvon (mm. naisyrittäjyys) kehittymistä tukevaa koulutusta. Suomen kehityspolitiikka perustuu ihmisoikeuksille (HRBA) ja tasa-arvolle. Suomalaisissa ammattikorkeakouluissa on osaamista myös näiden sekä kestäväyyteen että tuottavuuteen liittyvien kysymysten sitomisesta osaksi laadukasta koulutusta. Osaaminen on myös edellytys kestäväälle kansalliselle ruuantuotannolle.

Hämeen ammattikorkeakoulun alan koulutus ja TKI-työ kohdistuvat vahvasti kestävä alkutuotannon ja jalostuksen alueille. Tästä esimerkkeinä seuraavat alaa uudistavat TKI-kokonaisuudet:

- 1) Älyn lisääminen perustuotantoon: digitaalisuus osana tuotantoympäristöjen hallintaa tuotannon ja kestäväyyden optimoimiseksi,
- 2) Hiiliviljely maataloustuotannossa ja kaupunkien viheralueilla, sekä yksityispihoilla,
- 3) Kerrosviljely ja suljetun kierron tuotanto.

Hämeen ammattikorkeakoulu on toteuttanut omalla esimerkillään kestävä ruokatuotannon tapoja siirtymällä kokonaisuudessaan luomutuotantoon Mustialan kampuksen yhteydessä olevalla koulutus- ja tutkimusmaatilalla.

Hämeen ammattikorkeakoulun Afrikka-toimenpideohjelma on esimerkki työstä, joka perustuu kestävä biotalouteen ja laadukkaaseen koulutukseen. Hämeen ammattikorkeakoulu on mukana useissa mittavissa kansainvälisissä hankkeissa, joissa tavoitteena on kehittää biotalousyrittäjyyskoulutusta niin, että valmistuneilla on osaamista ja kykyä löytää paikallisesti kestäviä ratkaisuja sekä luoda uusia työpaikkoja ruokajärjestelmään.

3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille

Agenda 2030 -ohjelman tavoitteet kattavat laaja-alaisesti hyvinvoinnin ja terveyden osa-alueita, huomioiden ihmisen koko elinkaaren. Kansallisesti nykyistä ennaltaehkäisevämmän ja sujuvamman, aidosti monialaisen palvelujärjestelmän rakentaminen on välttämätöntä sosiaalisen ja taloudellisen kestäväyden takaamiseksi. Avainrooliin nousee sekä globaalisti että kansallisesti rakenteiden ja

työn muutoksen mahdollistava osaaminen, jota ammattikorkeakoulut omalta osaltaan rakentavat. Korkeakoulutuksessa ei vain reagoida muutokseen, vaan myös johdetaan sitä vahvistaen osaamista monialaiseen yhteistyöhön ja prosessien kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulujen verkostoissa tuotetaan innovaatioita terveyden ja hyvinvoinnin alalle haastaen näin työelämää muutokseen. Hämeen ammattikorkeakoulu osallistuu alueensa sosiaali- ja terveysalan kehittämiseen, huomioiden viimeaikaisen kansallisen kehityksen ja muun muassa digitalisaatiovaatimukset.

4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet

Suomalaisella koulutusosaamisella on paljon annettavaa koulutuksen kehittämiseksi koulutusjärjestelmistä oppimismenetelmiin. Koulutus on keskeinen osa demokratian, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutumisessa. Koulutuksen digi-innovaatiot, kansainvälisten yhteyksien uudet muodot ja niiden tärkeys oppimiselle ovat tätä päivää.

Koulutus- ja osaamistason nostaminen kaikilla koulutusasteilla on erittäin kannatettava tavoite. Tämän tavoitteen toteutumiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota opiskelijoiden hyvinvointiin läpi koko koulutusjärjestelmän. Hyvinvoinnin kokonaisvaltaista kehittämistä ja sen ymmärtämistä tarvitaan erityisesti varhaiskasvatuksessa, jossa luodaan pohja tulevalle yksilön kehitykselle. Tämän takia toteamme, että sosionomeille, joilla on sekä käytännön työn vaatima sosiaalialan osaaminen että pedagogiset taidot, pitäisi saada opettajapätevyys sekä mahdollisuus hakeutua varhaiskasvatuksen opettajaksi ja yksikön johtajaksi.

Kaikilla kouluasteilla opiskelijoiden hyvinvoinnin varmistaminen edellyttää panostamista opintojen ohjaukseen, opettajien pedagogisten taitojen kehittämiseen sekä eri ammattiryhmien väliseen yhteistyöhön. Koulussa voi olla opettajien lisäksi tilaa koulusosionomeille, joiden tehtävänä on yhdessä opettajien kanssa tarkastella kokonaisvaltaisesti lasten ja nuorten hyvinvointia. Koulusosionomit voisivat toimia mm. koulukuntoisuusmallin ja Oikeus oppia -kehittämishjelman toimeenpanijoina sekä koulutukseen integroijina.

Erityisesti huomiota tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheisiin. Ammatillisten opiskelijoiden korkeakouluvalmiuksien kehittäminen edellyttää ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaushenkilöstön osaamisen lisäämistä, jonka tavoitteena on nopeuttaa siirtymiä sekä tuottaa ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille riittävät valmiudet korkeakouluopiskeluun. Näin ehkäistään keskeyttämisiä ja taataan opintojen sujuva eteneminen.

Korkeakoulun tehtäviin kuuluu aliedustettujen ryhmien huomiointi ja Hämeen ammattikorkeakoulu panostaa saavutettavuussuunnitelman laatimiseen vuoden 2022 aikana. Kestävä kehitys, ilmastokasvatus, digitalisaatio-, talous- ja työelämätaidot sekä seksuaali- ja tasa-arvokasvatus läpileikkaavina teemoina opetussuunnitelmissa edellyttävät opetushenkilöstön osaamisen kehittämistä näillä osa-alueilla.

Hämeen ammattikorkeakoulussa on valtakunnan ainoa suomenkielinen kestävän kehityksen koulutusohjelma.

5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia

Agenda 2030 -ohjelma ottaa kantaa sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen eri osa-alueilla. Naisten ja tyttöjen koulutukseen pääsemisen tärkeys tulisi nostaa vahvemmin esille tasa-arvon toteutumisen näkökulmasta. Tutkimusten mukaan kehittymättömissä maissa tyttöjen ja naisten kouluttaminen lisää terveyttä (myös seksuaali- ja lisääntymisterveyttä) ja perheiden hyvinvointi kasvaa. Myös nuorisotyöttömyys nostetaan esille, mutta etnisiin vähemmistöihin ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden tasa-arvo kysymyksiin ohjelma ei ota kantaa. Maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten työllisyys- ja koulutustilanne on heikko, mikä osaltaan lisää eriarvoisuutta eri väestöryhmien välillä.

Koulutuksella on keskeinen rooli kansalaisten tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteuttajana. Koulutuksen yhtenä tehtävä tulee nähdä tasa-arvoinen osaamispääoman kasvattaminen ja palkkatasa-arvon edistäminen alasta riippumatta. Ammattikorkeakoulujen vahva työelämäyhteistyö mahdollistaa vuoropuhelun työelämän kanssa, joka edesauttaa koulutuksen ja työelämässä vaadittavan osaamisen kohtaamista ja vähentää syrjintää. Tuloerojen kaventamiseksi työllisyyteen liittyviä tukitoimia on lisättävä. Tukitoimista esimerkkeinä voidaan mainita korkeakoulujen tarjoamat monimuotoiset lisä- ja täydennyskoulutukset. Sukupuolten välistä tasa-arvoa tulee edistää mahdollistamalla opiskelu työn ja perheen ohella, myös perhevapaiden aikana, joustavien koulutuspolkujen avulla. Korkeakoulujen yhtenä tehtävänä tulee olla myös nuorisotyöttömyyden ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen, sekä ulkomaalaistaustaisten henkilöiden työllistymisen tukemalla koulutukseen hakeutumista ja tutkinnon suorittamista tarjoamalla erilaisia hakuväyliä ja joustavia opintopolkua.

Hämeen ammattikorkeakoulussa toteutettava koulutuksen vienti (HAMK Global Education) edistää köyhyyden poistamista, hyvinvoinnin lisäämistä ja mahdollistaa koulutuksellisen tasa-arvon.

6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille

Globaalisti jätevesien käsittelyssä on edelleen kehitettävää: vain noin 20 % kaikista viemäroidyistä jätevesistä käsitellään asianmukaisesti. Ratkaisuna eivät välttämättä ole pääomia sitovat keskitetyt viemäriverkostot, vaan keskittyminen paikallisiin kiertotalouteen pohjaaviin ratkaisuihin (jätevesipuhdistamoista lannoitetehtaita). Siirtymät pois huuhtelukäymälöistä kohti erotteluratkaisuja ovat edullisempia ja oikein toteutettuina myös ympäristöterveyden kannalta hyödyllisiä. Nämä erottelevat käymäläratkaisut palvelevat kiertotalouden tarpeita ja paikallista ruoantuotantoa. Toisaalta toimiva sanitaatio poistaa eriarvoisuutta hyvinvoinnin osalta.

Kansallisen nykytilan osalta toteamme, että haja-asutusalueiden vesihuollossa on edelleen kehitettävää. Uusimpien tutkimusten mukaan maatalouden ravinnehuuhtoumissa ratkaisevia ovat maaperän kunto ja vesitalous.

Hämeen ammattikorkeakoululla on vuosien kokemus kehitysmaiden vesihuoltoon ja sanitaatioon liittyvistä koulutus- ja TKI-hankkeista yhteistyössä kotimaisten ja ulkomaisten kumppanien kanssa.

7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille

Resurssiviisaaseen energian tuotantoon ja varastointiratkaisuihin tulisi panostaa kansallisesti ja globaalisti. Puhdas, kaikkien ulottuvissa oleva energia on tärkeää ilmastonmuutoksen hillinnässä. Energian rooli yhteiskunnan perustoimintojen mahdollistajana on merkittävä ja kansallisen omavaraisuuden vahvistaminen ja kantaverkon kestävyys ovat keskeisiä lähitulevaisuuden toimia. Näillä toimilla tuetaan älykkään kaksisuuntaisen energiajärjestelmän sekä pientuotannon ja -varastoinnin kehittymistä.

Kestävän kehityksen näkökulmasta tuontienergian määrää tulisi merkittävästi vähentää ja korvata se kotimaisilla energialähteillä, joiden alkuperä, logistiikka ja hyötysuhde ja jätteenkäsittely on hallittua. Energian saatavuus tulisi taata hyödyntäen kotimaisia varavoimaitoksia ja kattavia kysyntäjoustoratkaisuja.

Ammattikorkeakoulujen rooli energiamurroksessa on ennen kaikkea soveltavan tutkimuksen, uusien kokeilujen ja pilottien toteuttaminen yhdessä yritysten ja kuntasektorin kanssa. Nopeat kokeilut tuottavat tuloksia lyhyessä ajassa sekä aktivoivat keskustelua ja yleistä kiinnostusta kohti energiaomavaraisempaa ja hiilineutraalimpaa yhteiskuntaa.

Hämeen ammattikorkeakoulussa kestävään energiaa liittyvä koulutus ja TKI ovat uusia kasvualueita rakentamisen sekä sähkö- ja automaatiotekniikan aloilla. Tähän

kokonaisuuteen liittyy myös Hämeen ammattikorkeakoulussa tehtävä liikennejärjestelmien koulutus ja tutkimus.

8. Edistää kaikkia koskevaa kestäväää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja

Agenda 2030 -ohjelmassa esitetyissä tavoitteissa on huomioitu monipuolisesti kestävä talouskasvun ja työelämän kehittämisen näkökulmat. Korona-aika on vaikuttanut suomalaiseen työelämään. Negatiivisia vaikutuksia ovat muun muassa yritysten taloudelliset haasteet erityisesti palvelusektorilla sekä lomautusten ja työttömyyden kasvaminen. Näillä on laaja-alaisia vaikutuksia niin alueiden kuin kansalaisten elämään ja siksi niiden negatiivisten seurausten ratkaisemiseen tarvitaan taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäviä ratkaisuja: yritysten innovaatiotoiminnan edistämistä, osatyökykyisten ja varsinkin nuorten työelämäosallisuuden lisäämistä.

Ammattikorkeakoulujen aktiivinen rooli näkyy yritysten liiketoimintaa edistävässä ja julkisten organisaatioiden toimintaa kehittävässä työssä, joka on sekä työntekijöiden jatkuvaa koulutusta että TKI-toimintaa. Työntekijöiden työhyvinvoinnin ja kansalaisten työelämäosallisuuden edistäminen ovat merkittävässä roolissa.

Hämeen ammattikorkeakoulussa ratkotaan monialaisia työelämän ongelmia yhdessä opiskelijoiden kanssa HAMK Design Factory -yksikössä. Yritteliäs korkeakoulu -ratkaisut edistävät opiskelijoiden tarttumista yrittäjyyteen.

9. Rakentaa kestäväää infrastruktuuria sekä edistää kestäväää teollisuutta ja innovaatioita

Agenda 2030 -ohjelma huomioi ammattikorkeakoulut ammatillisen väylän edustajina. Toteamme, että ammattikorkeakoulut ovat tärkeä osa suomalaista innovaatioekosysteemiä. Yritysyhteistyö on ammattikorkeakoulujen erityinen vahvuus. Erityisesti teollisuuden kanssa tehtävä yhteistyö koetaan tärkeäksi kestävä kehityksen edistämiseksi.

Hämeen ammattikorkeakoulun erityisenä vahvuutena on teräsrakentamiseen liittyvä korkeatasoinen osaaminen. Kestävä kehitys näkyy teollisuuden kanssa tehtävässä yhteistyössä biomateriaaleihin pohjaavan teräksen pinnoitetutkimuksessa.

10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

Koulutus vähentää eriarvoisuutta niin globaalisti kuin paikallisesti sekä sukupuolten välillä.

Korkeakoulut puuttuvat epätasa-arvoisuuteen muun muassa saavutettavuuteen liittyvin hankkein, ohjelmin ja ohjeistuksin. Yhteistyö opiskelijajärjestöjen kanssa on keskeistä. Ammattikorkeakoulujen toteuttamat maahanmuuttajille suunnatut valmentavat koulutukset ovat tärkeä osa kotoutumista.

Hämeen ammattikorkeakoulu on monikulttuurinen työ- ja opiskeluyhteisö, jonka jokaista jäsentä kannustetaan aktiiviseen osallisuuteen. HAMK Global Education edistää kehittyvien maiden koulutusjärjestelmien ja pedagogiikan kehittymistä kansallisissa verkostoissa.

11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä yhdyskunnat

Luonnon monimuotoisuuden vahvistamisessa on otettava esiin selonteossa esitettyjen asioiden lisäksi uusioekosysteemit ja mikrohabitaatit, joiden kautta voidaan osallistaa laajat joukot kaupunkialueiden asukkaista. Hiilineutraaliuden tavoite on nähtävä oppimisprosessina, jota useilla eri elämänaloilla tuetaan. Hiilijalanjäljen muodostuminen (mm. liikenteen ja maankäytön päästöt) on tärkeää tehdä näkyväksi. Kaupunkilaisten kulutustottumukset kokonaisuutena pystyvät vastaamaan hiilineutraalisuuden tavoitteisiin. Jalanjälki-ajattelun rinnalla on korostettava hiilikädenjälkeä eli niitä toimia, joilla synnytetään uusia kestäviä ratkaisuja, mitkä nousevat yksittäisistä toimijoista. Ekososiaalisten systeemien kehittäminen tukee hiiliviisautta sekä elonkirjon säilymistä mikrohabitaatteina, joita jatkossa voitaisiin vaalia ja ylläpitää.

Hämeen ammattikorkeakoulussa tutkitaan, etsitään, tunnistetaan ja tuetaan käytännön toteutuksia yhdessä kaupunkien, kuntien sekä maankäytön suunnittelusta ja rakentamisesta vastaavien tahojen kanssa. Hämeen ammattikorkeakoulussa on Suomen ainoa liikennejärjestelmien amk-insinöörikoulutus, jossa kehitetään osaamista kestävään liikkumiseen.

12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys

Agenda 2030 -ohjelman tavoitteet peilautuvat näkemykseen kiertotaloudesta talouden perustana sekä lainsäädännön ohjauksesta. Koulutuksen ja tutkimuksen näkökulmasta oleellista on uuden osaamisen ja innovaatioiden tuottaminen keinoksi kiertotalouteen perustuvan yhteiskunnan saavuttamiseksi.

Ammattikorkeakoulujen rooli kuluttamisen muutoksessa on tärkeä. Koulutuksen kautta muutetaan arvoja, opetetaan menetelmiä, toimintatapoja sekä verkostoidutaan. Ammattikorkeakouluissa tulee tähdätä kaikille yhteisillä opinnoilla, joissa opitaan ymmärtämään kestävä kehitys ja kuluttamisen sekä kiertotalouden käsitteitä, menetelmiä ja merkitystä. Jokaisella

ammattikorkeakoulusta valmistuvalla tulisi olla käsitys työnsä merkityksestä kestäväälle kehitykselle ja kiertotaloudelle.

Hämeen ammattikorkeakoulun profiiliin mukaan tavoitteena on tuottaa bio- ja kiertotalouteen pohjaavia älykkäitä ratkaisuja. Muotoilun koulutukseen kestävyys on sisältynyt pitkään. Vastikään on aloitettu uusi koulutus Älykäs ja kestävä muotoilu, jonka keskiössä on saada opiskelijat kriittisesti suhtautumaan muotoilutyöhönsä sekä tekemään kestäviä ratkaisuja muotoilutyössä. Hämeen ammattikorkeakoulun muotoilijan keskeistä osaamista ovat materiaali-, tuotanto- ja palveluosaaminen sekä elinkaariajattelu.

13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Kansainvälisessä SDG-toteumavertailussa Suomen suurimpiin haasteisiin lukeutuu ilmastotoimien vähyys tai tehottomuus sekä kansallisesti, että globaalisti. Kansallinen toimenpideohjelma tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuutta pian tämän jälkeen. Tavoitteen saavuttaminen nojaa vahvasti valmisteltavaan ilmastolakiin, jossa tullaan vahvasti ottamaan kantaa maankäyttö-sektoriin (mukaan lukien alkutuotanto) sekä hiilinielujen ja -varastojen kasvattamiseen. Kansallisen metsästrategian toimeenpanon merkitys on suuri vähäpäästöisen liikennesuunnittelun ja asumisen ilmastovaikutusten rinnalla.

Korkeakoulutuksen tulee reagoida tulevan ilmastolain tuomiin uusiin tehtäviin ja huomioida nousevat osaamistarpeet koulutusten sisällöissä. Maankäyttösektorin haasteet ovat monialaisia ja moniammatillisia, joten asiaan liittyvää koulutusta ja TKI-työtä tulee sisällyttää korkeakoulutoimintaan laajasti. Globaalista toiminnasta ilmastotavoitteen saavuttamisessa mainitaan hydrometeorologisen osaamisen tukeminen kansainvälisesti. Kansallisen tutkimuksen ja koulutuksen yhteistyötä vahvistamalla pystyttäisiin luomaan entistä vahvempia konsortioita osaamisen vientiin.

Ilmastotavoitteen alatavoite on ekososiaalisen sivistyksen tuominen osaksi kansallista varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmia (HAMK Tutista tohtoriksi -konsepti). Ammattikorkeakoulut voivat muuttaa opiskelijavalintaansa siten, että monialainen ilmasto-osaamisen kerryttäminen huomioidaan esim. kansallisesti yhtenäisten lukio-diplomien tai osaamismerkkien muodossa.

Keskeistä Hämeen ammattikorkeakoulun roolissa kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttamisessa on korkeakoulun oman kestävä kehityksen ohjelman (Kestävä HAMK 2030) toimeenpano. Ohjelman toimeenpano tavoittelee päästöjen vähentämistä kampusten toiminnassa kokonaisvaltaisesti huomioiden liikkumisen, kiinteistöjen hallinnoinnin, sekä ruokailussa syntyvät päästöt. Toimeenpano ohjaa

koulutuksen ilmasto-osaamisen sisältöjen niin tutkintokoulutusten, kuin henkilökunnankin osalta. Hämeen ammattikorkeakoulun hallinnassa olevien hiilivarastojen ja -nielujen hallinnassa pyritään kestävään tuotantoon tavoitteena korkeakoulun hiilinegatiivisuus.

14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä

Suomi perustaa omat kansalliset tavoitteensa tutkittuun tietoon ja pyrkii tekemään sen perusteella ratkaisuja, jotka saavat tuekseen laajan poliittisen kannatuksen ja etenevät käytäntöön. Tavoitteet ovat kestäviä, vastuullisia ja kansainvälisten tavoitteiden mukaisia. Kansainvälisiä sopimuksia pystytään tuomaan osaksi kansallista säätelyä ja toimintoja valvotaan. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisessä yhteistyössä, pyrkien näyttämään esimerkkiä. Kalastukseen ja sen säätelyyn liittyvät asiat korostavat ekologista vastuullisuutta ja korostavat monimuotoisuuden tärkeyttä. Kasvava meriliikenne ja sen mukana kohonnut riski Itämeren ekosysteemin vaikutuksiin on huomioitu. Suomessakin on tunnistettu arktisten merialueiden eri mahdollisuudet ja Suomi on tässä suhteessa aktiivinen kansainvälinen toimija.

Ammattikorkeakoulujen rooli merialueiden puolesta tehtävässä työssä näkyy esimerkiksi ravinteiden ja kiintoaineen huuhtoutumisen ehkäisemisessä. Monet koulutukset kehittävät ja pilotoivat aiheeseen liittyviä teknisiä ratkaisuja ja ovat konkreettisesti tekemisissä alan toimijoiden kanssa, muun muassa kehittämishankkeissa.

Hämeen ammattikorkeakoulu on mukana edistämässä ravinteiden kierrättämistä, hulevesien hallinnan merkitystä sekä veden laadunmittaukseen liittyvän anturiteknologian ja datan seurannan kehittämistä päätöksenteon tueksi.

15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen

Agenda 2030 -ohjelman tavoitteet ovat linjassa kansainvälisten tavoitteiden kanssa. Maa- ja metsäammattilaisten kouluttajana ja täydennyskouluttajana ammattikorkeakouluilla on ja tulee jatkossakin olemaan tärkeä rooli metsäluonnonhoidon käytäntöön viemisessä.

Hämeen ammattikorkeakoulu on hyvin aktiivinen metsäluonnonhoidon kehittäjä. Evon opetusmetsässä on jo kauan toteutettu merkittäviä aiheeseen liittyvää tutkimuksia ja tuotettu runsaasti julkaisuja, jotka ovat vaikuttaneet

metsäluonnonhoidon uusiin linjauksiin. Niin ikään Hämeen ammattikorkeakoulu on toiminut useissa METSO-ohjelman hankkeissa ja verkostoissa. Se on ollut edustettuna myös valtakunnallisessa Metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon asiantuntijatyöryhmässä, jolla on keskeinen rooli metsäluonnonhoidon kansallisessa kehittämistyössä. Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan ja Lepaan kampukset osallistuvat kotimaisten hyötykasvien geeniperimän vaalimiseen. Maaperän hiilivarannot ja niihin vaikuttavat asiat ovat nousseet tutkittaviksi asioiksi niin maanviljelyn kuin metsänhoidon osalta.

16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla

Agenda 2030 -ohjelman tavoitteet rauhanomaisten yhteiskuntien rakentamisessa näyttäytyvät hyvinä, inhimillisyyttä ja ihmisarvoa korostavina. Tavoitteet ovat kunnianhimoisia ja ottavat laajasti kantaa kansalaisten osallisuuden ja oikeusturvan toteutumiseen. Osana korkeakoulujärjestelmää ammattikorkeakoulut edistävät demokraattisen yhteiskunnan rakentumista. Ammattikorkeakouluissa annettava opetus edesauttaa kansalaisten mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Opetuksen ohella Hämeen ammattikorkeakoulu edistää omalta osaltaan tavoitteiden toteutumista erityisesti kansainvälisellä tutkimusyhteistyöllä ja osaamisen viennillä (HAMK Global Education). Etenkin opettajankoulutukseen liittyvä osaamisen vienti on sidoksissa kohdemaiden mahdollisuuksiin vahvistaa tavoitteiden toteutumista.

17. Tukea vahvemmin kestävästä kehityksestä toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta

”Suomi on kokoaan suurempi” -ajattelu on vaikuttavuuden näkökulmasta tärkeä periaate, vaikka pienen maan rajalliset taloudelliset mahdollisuudet on tunnustettava. Ammattikorkeakoulujen merkitys Agenda 2030 -ohjelman toteuttamisessa jää selonteossa vähälle huomiolle, vaikka ammattikorkeakoulujen merkitys monessa kehittyvässä maassa on ensisijainen. Hyvin monen kehittyvän maan koulutusjärjestelmä kaipaamaan ammatillista osaamista tarjoavan sektorin vahvistamista ja suomalaisten korkeakoulujen rooli tässä koetaan luontevana. Ammattikorkeakoulujen osaaminen tuloksellisten ja synergisten kumppanuuksien rakentamisessa on vahvaa sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Tätä osaamista on viisasta hyödyntää Agenda 2030 -ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa.

Työelämäläheinen koulutuksen ja TKI-toiminnan ansiosta Hämeen ammattikorkeakoulu on vahva osaamisen viejä. Se erottuu kansainvälisesti kiinnostavana kumppanina ja se on rakentanut pitkäkestoisia kumppanuuksia

kehittyvissä maissa. Näissä kumppanuuksissa osapuolina ovat aina eri edunsaajat monipuolisesti sekä kyseisen kumppanuusmaan hallinto. Näin uudistuksille on sekä rakenteellinen tuki että kohderyhmän hyväksyntä.